

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ОБВИНЯЕМИ И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ПРЕЗ 2021 ГОДИНА

През 2021 г. са приключили делата за 30 740 извършени **престъпления**. От тях 10 747 са завършили с ефективно осъждане, 15 241 - с условно осъждане, 641 - с оправдаване, 268 - с прекратяване, и 3 843 - с освобождаване от наказание.

С ефективни и условни присъди са приключили делата за 25 988 извършени престъпления, което е с 9.9% повече в сравнение с 2020 година.

През 2021 г. **обвиняеми** са били 28 945 лица, от които:

- с ефективна осъдителна присъда са приключили делата на 9 837 лица, или 34.0% от общия брой на обвиняемите;

- условно осъдени са 14 284 лица (49.4%);
- освободени от наказателна отговорност са 3 949 лица (13.6%);
- оправдани са 616 обвиняеми лица (2.1%);
- прекратени са делата на 259 лица (0.9%).

Броят на **осъдените лица** с влезли в сила присъди през 2021 г. е 24 121, което е с 10.2% повече в сравнение с 2020 година. Осъдените непълнолетни лица (14 - 17 години) са 963, или 4.0% от всички осъдени.

Фиг. 1. Престъпления, завършили с осъждане, и осъдени лица през периода 2017 - 2021 година

През 2021 г. коефициентът на криминална активност¹ е 406 на 100 000 души от наказателноотговорното население² и се увеличава с 11.2% в сравнение с 2020 година (табл. 1).

1. Коефициенти на криминална активност на 100 000 души по пол на осъдените лица

Години	Общо	Мъже	Жени
2017	421	802	68
2018	395	751	64
2019	388	742	61
2020	365	691	64
2021	406	775	66

Най-висок е коефициентът на криминална активност за възрастовата група 18 - 24 години - 1 228 осъдени на 100 000 души от съответното население. С нарастване на възрастта стойността на коефициента намалява, като за лицата на възраст 50 и повече години той е 116 на 100 000 души от населението в тази възрастова група.

Коефициентът на криминална активност за непълнолетните лица е 370 на 100 000 души от населението (табл. 2), като най-висок е за лицата на възраст 17 години - 665 на 100 000 души от населението на тази възраст.

2. Коефициенти на криминална активност на 100 000 души по възраст на осъдените лица

Възраст	2020	2021
Общо³	365	406
14 - 17	342	370
18 - 24	1003	1228
25 - 29	834	996
30 - 39	611	712
40 - 49	368	408
50 и повече	107	116

¹ Осъдени лица на 100 000 души от средногодишното население на възраст 14 и повече години.

² Лица, за които са изпълнени условията на чл. 31, ал. 1 или ал. 2 от НК (вж. Методологичните бележки).

³ Общият коефициент за 2020 г. е изчислен включително с неразпределените по възраст лица.

Престъпления, завършили с осъждане, и осъдени лица по глави от Наказателния кодекс (НК) и някои видове престъпления

Общопасни престъпления¹

През 2021 г. най-голям е броят на **общопасните престъпления** - 13 654, или 52.5% от общия брой на престъпленията, завършили с осъдителни присъди. Осъдените за извършването на този вид престъпления са 12 163, или 50.4% от общия брой на осъдените лица. В сравнение с предходната година през 2021 г. се наблюдава увеличение както на броя на престъпленията (с 9.7%), така и на броя на осъдените лица (с 10.3%).

В структурата на общопасните престъпления най-голям е броят на *престъпленията по транспорта и съобщенията* - 9 197, или 67.4% от общия им брой. За извършването им са осъдени 8 323 лица, или 68.4% от осъдените за извършени общопасни престъпления.

Престъпленията, свързани с наркотици, през 2021 г. са 3 298, а наказаните за тях лица са 2 753.

Престъпления против собствеността²

На второ място в структурата на престъпленията, завършили с осъждане през 2021 г., са тези **против собствеността**. С осъдителна присъда са приключили делата за 4 744 извършени престъпления (18.3% от всички, завършили с осъждане), което е с 0.9% повече в сравнение с предходната година. Осъдените лица са 5 147, или 21.3% от общия брой на осъдените през 2021 година.

Сред престъпленията против собствеността най-разпространени са *кражбите на имущество* - 68.7% от престъпленията против собствеността и 12.5% от общия брой на всички престъпления, завършили с осъждане. С осъдителна присъда са приключили делата за 3 261 извършени кражби, а осъдените за тях лица са 3 704.

По своята правна и криминална характеристика *грабежите* са сред най-тежките престъпления против собствеността. През 2021 г. за 444 грабежа са осъдени 511 лица.

За извършени 358 *измами* са осъдени 381 лица, или 7.4% от осъдените за престъпления против собствеността.

Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации и лица, изпълняващи публични функции³

През 2021 г. с осъждане са завършили 2 153 **престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции**, което е 8.3% от всички наказани престъпления. За извършването им са осъдени 1 968 лица, или 8.2% от общия брой на осъдените лица.

Незаконното преминаване през граница е най-разпространеният вид сред тези престъпления. За 1 351 нарушения на държавната граница са осъдени 1 303 лица, или съответно 62.7% от престъпленията и 66.2% от осъдените за престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции.

¹ Включват престъпления, извършени по общопасен начин или с общопасни средства, по транспорта и съобщенията, против народното здраве и околната среда, при използването на атомната енергия за мирни цели и други.

² Включват: кражба и грабеж на имущество, присвояване, измама, изнудване, вещно укривателство, унищожаване и повреждане на имущество, злоупотреба на доверие.

³ Включват престъпления против реда на управлението, престъпления по служба, против правосъдието и подкуп.

За 68 превеждания през граница са осъдени 102 лица, или 5.2% от наказаните за престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции.

Престъпления против стопанството¹

През 2021 г. с осъдителна присъда са приключили делата за 1 245 извършени **престъпления против стопанството**, или 4.8% от общия брой на наказаните престъпления, като за тях са осъдени 1 248 лица, или 5.2% от всички осъдени.

Престъпления против личността²

През 2021 г. са наказани 1 763 **престъпления против личността** (6.8% от всички престъпления, завършили с осъждане). За извършването им са осъдени 1 517 лица, или 6.3% от общия брой на лицата с влезли в сила присъди през годината.

Сред престъпленията против личността най-много са причинените *телесни повреди*, като с осъдителна присъда са завършили делата за 767 престъпления, по които са осъдени 722 лица, или 47.6% от общия брой на осъдените за извършени престъпления против личността.

С изключително висока обществена опасност сред престъпленията против личността са *умишлените убийства*. С осъдителни присъди са завършили делата за 71 убийства (довършени и опити), като за извършването им са осъдени 75 лица.

С осъждане са приключили 260 наказателни дела за *разврат*, а осъдените лица са 217.

Наказаните през 2021 г. *изнасилвания* (довършени и опити) са 47, като за тях са осъдени 44 извършители.

За *трафик на хора* с осъдителни присъди са завършили 43 наказателни дела. Осъдените лица за този вид престъпления са 21.

Осъдени лица за други видове престъпления

През 2021 г. са осъдени за извършването на:

- документни престъпления - 798 лица (3.3% от всички осъдени);
- престъпления против брака, семейството и младежта - 580 лица (2.4%);
- престъпления против реда и общественото спокойствие - 411 лица (1.7%);
- престъпления против правата на гражданите - 194 лица (0.8%);
- за престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система са осъдени 92 лица (0.4%).

¹ Включват общи стопански престъпления, престъпления против кредиторите и в отделни стопански отрасли, против митническия режим и против паричната и кредитната система.

² Включват убийства, телесни повреди, отвличане и противозаконно лишаване от свобода, принуда, обида и клевета, разврат и трафик на хора.

Осъдени лица по пол и възраст

Разпределението на осъдените през 2021 г. лица по пол и възраст (табл. 3) е следното:

- Броят на осъдените мъже е 22 107, или 91.7% от всички осъдени лица. Най-голям е дялът на мъжете с влязла в сила присъда във възрастовата група 30 - 39 години - 27.8% от общия брой на осъдените мъже.

- Осъдените жени са 2 014 (8.3%).

Коефициентът на криминална активност на мъжете е 775 на 100 000 души от наказателноотговорните мъже, а на осъдените жени - 66 на 100 000 души от съответното население.

3. Осъдени лица по пол и възраст

Възраст	2020			2021		
	Брой					
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо¹	21889	19884	2005	24121	22107	2014
14 - 17	874	830	44	963	923	40
18 - 24	4296	3960	336	5262	4878	384
25 - 29	3150	2857	293	3516	3176	340
30 - 39	5834	5270	564	6739	6136	603
40 - 49	3879	3491	388	4270	3896	374
50 и повече	3136	2828	308	3371	3098	273
Неразпределени	720	648	72	-	-	-
	Структура - %					
Възраст	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
14 - 17	4.0	4.2	2.2	4.0	4.2	2.0
18 - 24	19.6	19.9	16.8	21.8	22.1	19.1
25 - 29	14.4	14.4	14.6	14.6	14.3	16.9
30 - 39	26.7	26.5	28.1	27.9	27.8	29.9
40 - 49	17.7	17.5	19.3	17.7	17.6	18.6
50 и повече	14.3	14.2	15.4	14.0	14.0	13.5
Неразпределени	3.3	3.3	3.6	-	-	-

Осъдени лица по наложени наказания

В структурата на осъдените лица по наложени наказания най-голям е относителният дял на *лишените от свобода*. През 2021 г. те са 19 395, или 80.4% от общия брой на осъдените лица. От тях най-много са лишените от свобода за срок до 6 месеца (53.5% от всички осъдени на лишаване от свобода), следвани от лишените от свобода за срок от 6 месеца до 1 година - 30.0% (табл. 4).

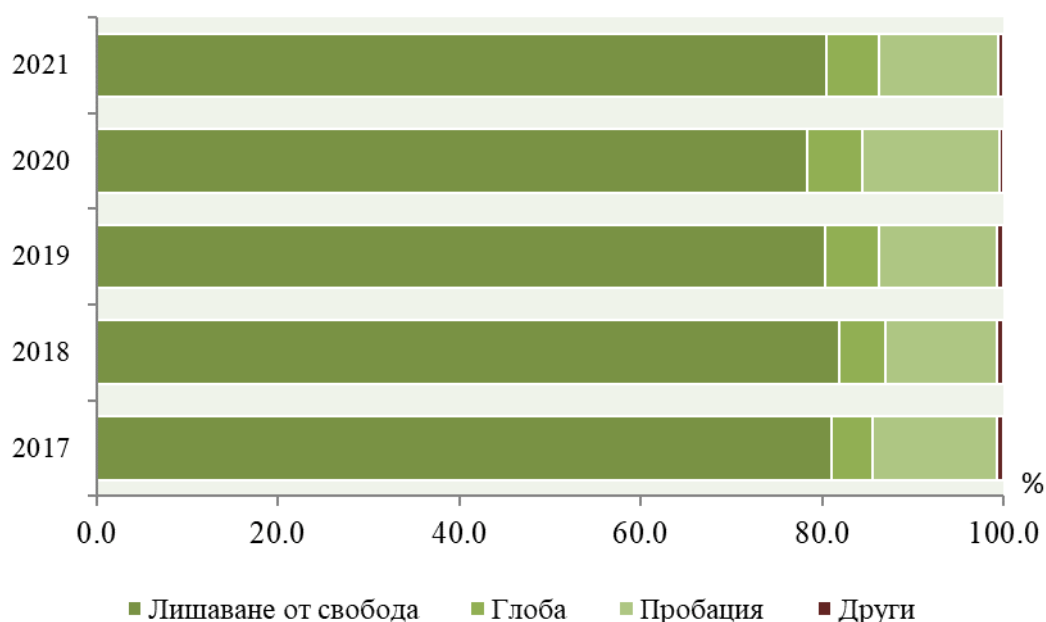
¹ Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.

4. Осъдени на лишаване от свобода през 2021 година

Осъдени лица с наложено наказание „лишаване от свобода“	Брой	Структура - %
Общо	19395	100.0
До 6 месеца	10372	53.5
От 6 месеца до 1 година	5825	30.0
От 1 до 3 години	2791	14.4
От 3 до 5 години	235	1.2
От 5 до 10 години	121	0.6
От 10 до 15 години	28	0.2
От 15 до 20 години	20	0.1
От 20 до 30 години	3	0.0

Наказанието *пробация* е наложено на 3 189 лица (13.2% от всички осъдени), *глоба* - на 1 400 лица (5.8%), а *обществено порицание* - на 135 лица. На *доживотен затвор* са осъдени 2 лица.

Фиг. 2. Структура на осъдените лица по наложени наказания през периода 2017 - 2021 година

Методологични бележки

Статистическото изследване на престъпленията, обвиняемите и осъдените лица с влезли в сила присъди осигурява информация на базата на годишни данни, получавани от районните, окръжните и военните съдилища и от Специализирания наказателен съд.

Обект на наблюдение е дейността на районните, окръжните, военните съдилища и на Специализирания наказателен съд по наказателните дела от общ, частен и административен характер.

Единици на наблюдение са престъпленията, обвиняемите и осъдените лица с влезли в сила присъди в рамките на отчетната година.

В броя на престъпленията, завършили с осъждане, се включват всички престъпления, за които наказателните дела са завършили с условна или ефективна присъда, независимо от броя на извършителите.

В броя на обвиняемите лица се включват ефективно осъдените, условно осъдените, оправданите, освободените от наказание и лицата, на които делата са прекратени.

В броя на осъдените лица се включват всички осъдени лица, на които с влязла в сила присъда им е наложено ефективно или условно наказание.

Възрастта на осъдените лица е посочена в навършени години към момента на извършване на престъплението.

Непълнолетни са лицата на възраст от 14 до 17 навършени години.

Пълнолетни са лицата на възраст 18 и повече навършени години.

Осъдените непълнолетни лица се включват в общия брой на осъдените лица.

Съгласно чл. 31, ал. 1 и 2 от НК **наказателноотговорно** е пълнолетно лице, навършило 18-годишна възраст, което в състояние на вмняемост извърши престъпление. **Непълнолетно лице** - навършило 14 години, но ненавършило 18 години, е **наказателноотговорно**, ако е могло да разбира свойството и значението на деянието и да ръководи постъпките си.

Коефициентът на криминална активност е изчислен като отношение на броя на осъдените лица към броя на наказателноотговорното (на 14 и повече навършени години) средногодишно население за съответната година на 100 000 души.

Данните за престъпленията, обвиняемите и осъдените лица са получени от изчерпателно изследване чрез статистически формуляри „Карта за обвиняемо лице“ (1-СС), попълвана от органите на досъдебното и съдебното производство и информация от административен източник Единна информационна система за противодействие на престъпността (ЕИСПП).

Допълнителна информация относно методологията и данните от изследването „Престъпления, обвиняеми и осъдени лица“ е публикувана на сайта на НСИ (www.nsi.bg), раздел „Правосъдие и престъпност“, както и в Информационна система ИНФОСТАТ (https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=56).

Приложение

Таблица 1

Престъпления, завършили с осъждане, по глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления¹

(Брой)

Глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления	2017	2018	2019	2020	2021
Общо²	26753	25165	24962	23640	25988
в това число:					
Престъпления против личността	1745	1690	1905	1833	1763
в това число:					
Умишлени убийства (довършени и опити)	90	89	71	59	71
Причинени телесни повреди	836	730	777	732	767
Разврат	247	255	245	313	260
в т.ч. изнасилване (довършено и опит)	44	63	47	53	47
Престъпления против брака, семейството и младежта	749	626	653	633	617
Престъпления против собствеността	5692	4951	4926	4704	4744
в това число:					
Кражби	3752	3193	3281	3145	3261
Грабежи	605	539	484	500	444
Присвоявания	134	126	120	104	109
Престъпления против стопанството	2009	1797	1451	1220	1245
Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система	141	99	99	72	100
Престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции	1681	1307	1417	1241	2153
Документни престъпления	1035	934	886	839	1018
Престъпления против реда и общественото спокойствие	597	542	577	469	479
в т.ч. хулиганство	421	383	412	343	370
Общопасни престъпления	12837	13065	12826	12452	13654
в това число:					
Престъпления по транспорта и съобщенията	9731	10108	9393	8312	9197
Противозаконно отнемане на МПС	181	164	155	159	192
Престъпления, свързани с наркотици	2402	2360	2834	2778	3298
Военни престъпления	4	3	2	4	3

□□□□□

¹ Според влезлите в сила присъди.

² Вкл. престъпленията, извършени в чужбина.

Таблица 2

Осъдени лица по глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления¹

Глави от Наказателния кодекс и някои видове престъпления	2017	2018	2019	2020	2021
Общо²	25800	23973	23389	21889	24121
в това число:					
Престъпления против личността	1509	1444	1511	1460	1517
в това число:					
Умишлени убийства (довършени и опити)	102	98	82	64	75
Причинени телесни повреди	789	700	706	667	722
Разврат	211	208	205	245	217
в т.ч. изнасилване (довършено и опит)	47	65	40	51	44
Престъпления против брака, семейството и младежта	699	585	642	595	580
Престъпления против собствеността	6427	5579	5480	5106	5147
в това число:					
Кражби	4443	3802	3831	3571	3704
Грабежи	703	641	571	589	511
Присвоявания	138	127	118	98	108
Престъпления против стопанството	2023	1767	1474	1230	1248
Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система	136	94	95	57	92
Престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции	1732	1280	1239	1097	1968
Документни престъпления	830	785	747	685	798
Престъпления против реда и общественото спокойствие	595	539	643	461	411
в т.ч. хулиганство	355	336	399	309	288
Общопасни престъпления	11582	11736	11344	11025	12163
в това число:					
Престъпления по транспорта и съобщенията	8979	9250	8472	7438	8323
Противозаконно отнемане на МПС	190	166	177	168	199
Престъпления, свързани с наркотици	1991	1963	2343	2327	2753
Военни престъпления	5	3	2	2	3

□□□□□

¹ Според влезлите в сила присъди.

² Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.

Таблица 3

Осъдени лица по пол

Пол	2017	2018	2019	2020	2021
	Брой				
Общо¹	25800	23973	23389	21889	24121
Мъже	23662	21951	21496	19884	22107
Жени	2138	2022	1893	2005	2014
	Структура - %				
Общо¹	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Мъже	91.7	91.6	91.9	90.8	91.7
Жени	8.3	8.4	8.1	9.2	8.3

□□□□□□□□

¹ Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.

Таблица 4

Осъдени лица по наложени наказания

(Брой)

Наложени наказания	2017	2018	2019	2020	2021
Общо¹	25800	23973	23389	21889	24121
в т.ч. условно осъдени	14773	14310	13450	12154	14284
Лишаване от свобода	20918	19615	18787	17162	19395
Доживотен затвор	2	2	1	2	2
Доживотен затвор без замяна	3	-	-	-	-
Глоба	1174	1221	1392	1331	1400
Пробация	3509	2960	3029	3284	3189
Други	194	175	180	110	135

□□□□□□□□

¹ Вкл. осъдените за престъпления, извършени в чужбина.